

מחשבים מסלול מחדש

הם גדלו בפנימיות ובשכונות, ונקרעו בין הרצון להצליח ובין הצורך לסייע בבית. ההורים שלהם לא חלמו על תואר אקדמי, והם כבר מתראיינים לחברות הגדולות במשק. הצצה לתוכנית 'הישגים בהייטק', שלוקחת צעירים כל הדרך מהברזלים בשכונה לתארים הנחשקים ביותר, לפעמים אפילו בלי בגרות

צביקה קליין | צילום: לירון מולדבן

ה וסטל המטיילים 'פליקס' בקוסקו, פרו. הגר אבירד, קצינה משוחררת שנמצאת בעיצומו של הטוול אחרי הצבא, מנסה להתמודד עם הקליטה הרעועה ולהתעדכן באמצעות יישומוני החדשות על הנעשה בארץ.

לפתע מרצדת מול עיניה מודעת פרסום לתוכנית אקדמית בשם "הישגים להייטק". אבירד, אז בת 25, מבינה שזוהי אולי הזדמנות חייה.

"צפיתי בסרטון יוטיוב של בוגר התוכנית, ופשוט ראיתי את עצמי", היא מתארת. "ככל שהתעמקתי יותר, הבנתי שזה בדיוק בשבילי". בימים הבאים היא עצרה את המשך הטוול ונשארה באכסניה, כדי לעסוק באיתור המסמכים הרלוונטיים ולקדם את הליך ההרשמה.

אבירד, במקור מירושלים, חוותה מציאות חיים לא פשוטה: הוריה התגרשו כאשר הייתה בחטיבת הביניים, והיא עצמה נדרה בין כמה בתים ברחבי העיר. "לא הסתדרתי עם בתי הספר שלמדתי בהם", היא מספרת בגילוי לב. "היו לי בעיות עם המשטרה, העיפו אותי מבתי ספר, הייתי נוער בסיכון".

בסוף כיתה י' הועברה בצו רווחה לכפר הנוער נירים הסמוך לעכו. "המעבר לפניימה שינה לי את מסלול החיים ב-180 מעלות", היא אומרת. "לפני כן הייתי ילדה מודנית, הסתבכתי עם החוק. בשלב מסוים איברתי את כל השאיפות. לא ראיתי שום אפשרות למסלול תקין, שלא לדבר על מסלול אקדמי".

את הבגרות שלה סיימה בסיוע מתנדבים מחברת רפא"ל שפועלים בכפר הנוער דרך קבע, אך שלוש יחידות במתמטיקה לא אפשרו לה להתקדם למסלול שבו חפצה. היא שירתה בצה"ל בחיל הקשר והתקשוב, והשתחררה כעבור ארבע שנים.

המחשבה בשלב הזה הייתה ללמוד תקשורת או חינוך. "הייתי בטוחה שאלה התחומים היחידים שאני מסוגלת אליהם, לא שאלה לא תחומים נחשבים", היא אומרת. ואז שמעה כאמור על תוכנית הישגים, המסייעת לצעירים ללא נתוני קבלה ללימודים אקדמיים, אשר מתקשים לעמוד בנטל הכלכלי של שכר הלימוד – לרכוש השכלה אקדמית. מדובר בתואר ראשון בהנדסה ומדעים, במוסדות המובילים בישראל.

ימים ספורים לאחר שובה לארץ החלה ללמוד במכינה להנדסה באוניברסיטת בן-גוריון. "נתנו לנו כלים מדהימים כדי להתמודד עם הלימודים הקשים", היא מספרת. "למדנו בכיתות קטנות,

"הרקע שלך לא חייב לשקף מה שיהיה בעתיד". מימין לשמאל: אור אזרן, הגר אבירד, מקסים שפירא

על היישום בשטח הופקדה עמותת אלומה. רכזיה, הפזורים בכמה יישובים יהודיים וערביים ברחבי הארץ, מציעים לכל צעיר וצעירה ליווי כל הדרך אל התואר. "אלומה מעודדת כל צעיר או צעירה בישראל להצטרף למוקדי העשייה וההשפעה, תוך שמירה על ערכיו ואורחות חייו הייחודיים", אומרת יפעת סלע, מנכ"לית העמותה. "ההשכלה הגבוהה היא זרוע דרמטית להשפעה במדינת ישראל, ואם אנחנו רוצים להשפיע על עולמם של צעירים וצעירות בגילאי 20 פלוס, זה חייב לבוא לידי ביטוי גם בתחום הלימודים האקדמיים".

"הרכזים שלנו, שלרוב הם בני או בנות המקום, עוזרים לצעיר בכל התהליך של החיבור לאקדמיה", מתאר אורנן פורם, מנהל תוכנית 'הישגים'. "החל משאלות כמו אם ללמוד, מה ללמוד, איפה ללמוד ואילו מלגות קיימות, ועד פרטים כמו מה צריך לברר ביום הפתוח ואלו תנאי קבלה נדרשים. 75 אחוז מהתלמידים שבאים דרכנו הם דור ראשון להשכלה גבוהה, מיישובים ברמה סוציו-אקונומית נמוכה. אין להם תמיד עם מי להתיעץ על הנושא, כי אצל רובם ההורים אינם אקדמאים".

הסיוע של הרכזים מתבצע במפגשים של אחד על אחד, אך לעיתים הם יוצרים גם אירועים עבור קבוצה של מעוניינים. "אם יש כמה צעירים שמתעניינים בהנדסה, ניקח אותם לסיור בגוגל או באוניברסיטה רלוונטית", אומר פורם. "הרכזים הם סוג של אח גדול, שמסייע לצעירים בכל ההתלבטויות והתהיות".

לדברי פורם, יש כמה התלבטויות החוזרות על עצמן. "רבים מתלבטים אם ללמוד באוניברסיטה או לעבוד בעסק המשפחתי, ואם בכלל ללמוד לפסיכומטרי. כמוסרות האקדמיים נותנים ייעוץ, אבל בדרך כלל הם לא רואים את התמונה המלאה אלא רק את המוסד שלהם. אנחנו מעניקים להם את המכלול, אבל גם מדברים את השפה שלהם ומבינים שיש דרך לסייע להם לשנות את החשיבה לגבי האפשרות שלהם להשיג את התואר הרצוי".

לסגור את הפער

על פי נתוני העמותה, כ-800 סטודנטים לומדים כיום במסגרת התוכנית במכינה קדם-אקדמית ובלימודי התואר. 20 אחוזים מהם מגיעים מהחברה הערבית, ועוד עשרה אחוזים מהחברה החרדית. חלקם ללא בגרות או אחרי שלוש יחידות מתמטיקה, שאינן מספיקות לתחום המבוקש. המלגות ניתנות מהמדינה והן מכסות את כל שנות הלימודים, כולל מלגת קיום משמעותית, סיוע בשיעורי עזר, מחשב נייד ומעטפת אישית עשירה. אלה דרי, מנהלת תוכנית 'הישגים להייטק' בעמותה, מספרת שאותם סטודנטים מקבלים ליווי עד סוף התואר, מבחינה כלכלית, אקדמית ואף אישית. לדבריה, "הדימוי העצמי שלהם לא גבוה. הרבה מהם מגיעים עם מחויבות רבה לבית, ונקרעים בין הרצון ללמוד ולהצליח ובין הציפיות מהמשפחה שישאו בנטל הפרנסה. זו תקופה מאתגרת".

אור אורן (24) הוא בוגר כפר הנוער בך-שמך ולומד כיום לקראת תואר ראשון בכלכלה וחינוך באוניברסיטת בן-גוריון. אביב מנשה, רכז תוכנית 'הישגים' במנהל לחינוך התיישבותי נפגש עם אורן כמה פעמים, עד שהוא החליט לנסות להתקבל ללימודים אקדמיים. "הוא הגיע אליי לפני כשנה וחצי לפגישה ראשונה, חייל משוחרר בן 22, מתאר מנשה. "הייתה לו דילמה בין לימודי משפטים ללימודי חינוך וכלכלה". בעקבות שיעורי

צילום: יוסי זלינגר

הגר אבידר: "כל העניין של לשבת בכיתה ולהקשיב היה זר לי לחלוטין. להעתיק מהלוח? בכלל היה הזוי מבחינתי. בקושי הצלחתי לארגן מחברת. אבל אמרתי לעצמי: 'לא מוותרים עליי - איך אני יכולה לוותר לעצמי?'"

ווצברנו הרגלי למידה שלא היו לנו. זה עזר לי במיוחד, מכיוון שבעבר עשיתי כל פשלה אפשרית. בכלל, כל העניין של לשבת בכיתה ולהקשיב היה זר לי לחלוטין. להעתיק מהלוח? בכלל היה הזוי מבחינתי. בקושי הצלחתי לארגן מחברת. הצוות של 'הישגים להייטק' נלחם עליי וסייע לי. קיבלתי את כל התמיכה שהייתי צריכה. אמרתי לעצמי: 'לא מוותרים עליי, איך אוכל לוותר לעצמי?'".

מטבע הדברים, לא הכול היה קל ופשוט. "היו תקופות שלא האמנתי שאסיים את המכינה, אבל כל החיים שלי אני מתגברת על מכשולים, ואם זה אתגר שהצבתי לעצמי - החלטתי ללכת איתו עד הסוף. גם אם אכשל, לפחות אדע שעשיתי הכול". מזה היית אומרת היום לנערה הגר, שלא חשבה שתסיים בכלל תיכון?

"אם אתה מוכן להשקיע - יש גב, ויש מי שיעזור לך. המציאות שבה אתה גרל או הרקע שלך, לא בהכרח משקפים את מה שיהיה בעתיד. ברגע שתמצא להתקדם, יהיה מי שיעזור לך. אני חושבת שחשוב להגיד לצעירים לא לפחד לחלוטם. במשפחה שלי אף אחד לא האמין שאגיע לשנה ראשונה של תואר כזה, אז גם אם אפול - עשיתי את שלי", היא צוחקת, אך ממש לא מתכוונת לפרוש.

זרוע דרמטית להשפעה

תוכנית 'הישגים להייטק', מטעם המועצה להשכלה גבוהה, קמה במטרה להגדיל את ההזדמנות למוביליות של צעירים מהפרפריה החברתית, ובכך להרחיב ולגוון את תמהיל בוגרי התואר הראשון במדעים ובהנדסה. התוכנית מתקיימת באוניברסיטאות ברא"ל, בן-גוריון והטכניון. 'הישגים להייטק' היא חלק מיוזמה רחבה יותר בשם 'הישגים', בחסות המל"ג ובהשתתפות קרן אדמונד דהרוטשילד וקרן גרוס. תוכנית מקבילה, 'דואר', פונה למגזר הערבי.

לא כולם יכולים להרשות לעצמם. המרכז הבינתחומי בהרצליה

צילום: אבישג שאר ישוב

אם גם אתם שוקלים מסלול אקדמי, הנה הטיפים של רכזי אלומה:

1

לקראת הלימודים

שואלים ומבירים. שמרו על ראש פתוח כשאתם חושבים מה ללמוד. ישנם תחומים רבים שאתם פשוט לא מכירים. שאלו חברים שעובדים בעבודת החלומות שלכם איך הגיעו אליה. חשבו איך אתם מרמיינים את היוםמום העתידי שלכם, ואיזה תואר יכול לקדם אתכם לשם.

בודקים בשטח. לא מספיק לקרוא פליירים ולגלוש באתרים. לכו לבדוק בעצמכם איך נראה מוסד הלימודים שאתם שוקלים להירשם אליו, ונסו לדבר עם סטודנטים שאתם פוגשים שם ולהתרשם בעצמכם.

קודם בוחרים כיוון לימודים, אחר כך ניגשים לפסיכומטרי. כשמכוונים למטרה מדויקת, המוטיבציה להצליח עולה והסיכוי שלכם לקבל ציון שיביא אתכם ליעד שהגדרתם עולה גם הוא.

הקשיבו לעצמכם. אל תקבלו החלטה בגלל סטיגמות, שמועות או דעות של אחרים. לכל אחד יש כישורים ותחומי עניין שהם שלו. חפשו תחום לימודים שמשמח אתכם. כשלומדים ועובדים במה שאוהבים, מצליחים בגדול.

לא לפחד מדרך ארוכה. גם אם ההגעה ליעד כרוכה במכינה קדם-אקדמית, שיפור ציונים, הארכת לימודים או חזרה על קורסים במידת הצורך – בפרספקטיבה של קריירה מדובר בתקופה קצרה אך משמעותית להמשך.

היערכות כלכלית. השנה הראשונה מאתגרת במיוחד. תצטרכו להתמודד עם הלם התרבות, לימוד המערכת ועומס אוניברסיטאי. נסו לפנות את עצמכם כמה שיותר ללימודים, והימנעו מעבודה בשנה הזו במידת האפשר. תכנון כלכלי נכון, עבודה, חיסכון מראש ומיצוי מלגות יעזרו לכם לעבור את שנה א' בשלום.

2

במהלך הלימודים

להשתמש בכלים שנותנים לכם. קיימים שירותים רבים לסטודנט שהם מסובסדים או ללא עלות. למשל סיוע לימודי, אבחון, מלגות, שירות פסיכולוגי, סדנאות, כלים להתנהלות בזמן הלימודים וכדומה. למידע נוסף כדאי לפנות לדיקנט הסטודנטים או למזכירות במחלקות.

וגישות חברתיות. אף שמדובר בלימודים אינטנסיביים, חשוב להקדיש זמן גם לאלו הזקוקים לכם. פעילות התנדבותית במהלך התואר משמעותית גם לנפש וגם לנעוצים. מעבר לכך, שורה כוז בקורות החיים תשרת אתכם בהמשך בעת ניסיון קבלה לעבודה.

מוותר גם ליהנות. לימודים זה חשוב, אבל אסור לפספס את החוויה הסטודנטיאית הכוללת. תקופת הלימודים היא הזדמנות ליצירת קשרים חברתיים וגם לבילוי. איזון נכון בין הלימודים לחיים החברתיים חשוב במאבק ההישרדות עד לסיום התואר.

3

לקראת העבודה הראשונה

נכשו ניסיון תעסוקתי במהלך הלימודים. ההבדל הגדול ביציאה לשוק העבודה בין המסיימים הוא הניסיון המקצועי. השתלבות בהתמחות או עבודה סטודנטיאית במהלך הלימודים, יקנו לכם שורה משמעותית בקורות חיים והרחבת הניטור. חפשו את הקורסים משלבי ההתנסות במוסדות הלימוד.

למדו את זכויותיכם. לפני חתימת חוזה עבודה, אל תתביישו לברר את הזכויות שלכם. זה הזמן להבין מה זו קרן פנסיה, מתי אתם זכאים לקרן השתלמות והאם השכר שהוצע לכם ריאלי ביחס לשוק.

המשיכו ללמוד ולהתמקצע. הלימודים אף פעם לא נגמרים. תמיד אפשר לרכוש כלים נוספים שיסייעו לכם לעשות את העבודה שלכם טוב יותר. כך תשמרו על רעננות ואתגר, תוכלו להתקדם בעבודה והמעסיקים שלכם יהיו מרוצים.

צילום: אלונה ישראלי כהן

אורן פודם (למעלה), מנהל התוכנית:

"75 אחוז מהתלמידים שבאים דרכנו הם דור ראשון להשכלה גבוהה, מיישבים ברמה סוציו-אקונומית נמוכה. אין להם תמיד עם מי להתייעץ על הנושא"

צילום: אבישג שאר-ישוב

להשפיע על עולמם של הצעירים. יפעת סלע

צילום: שאול דמרי

למקד שאיפות. אביב מנשה

להנדרסה. הוא הגיע למכינה לאחר השירות הצבאי עם שלוש יחידות לימוד במתמטיקה בלבד, וסיים אותה בהצטיינות. כיום הוא כבר בתהליכי מיון לעבודה.

שפירא עלה לארץ עם אימו, שהייתה צעירה מאוד. כאן בישראל נישאה בשנית. "שני הוריי לא סיימו את הלימודים שלהם ברוסיה, כך שלא גדלתי עם מודעות לנושא ועם הבנה לחשיבות של הציונים בתיכון. אין אצלנו אקדמאים במשפחה".

רק בעת שירותו הצבאי החל להכיר מציאות אחרת מוז שפגש בנתיבות: "פתאום ראיתי שיש בתי ספר עם מגמות לימוד כמו כימיה וביולוגיה. אצלנו היו רק מגמות כמו חשמל, מכונות ואלקטרוניקה. חשבתי שזה מה שיש".

הבגרות של שפירא לא הספיקה כדי שיוכל להתקבל לאוניברסיטת בן-גוריון, אבל הוא לא הרים ידיים והתקשר למזכירות האוניברסיטה, ושם סיפרו לו על קיומה של המכינה. "גיליתי שהיא עולה 17 אלף שקל בשנה, וכמעט התייאשתי. ידעתי שאין לי גב כלכלי. המזכירה אמרה שאפשר להשיג מלגות דרך 'הישגים להיטיק'. זה היה ליף צ'יינג'ר מבחינתי. בלי זה לא היה לי שום סיכוי להתקבל ללימודים, ובטח שלא להחזיק מעמד מבחינה כלכלית תוך כדי התואר".

שפירא התלבט בין לימודי רפואת חירום למדעי המחשב, אך בחר באפשרות השנייה. "חשבתי מה יקדם אותי יותר בחיים. רציתי לצאת ממעגל הפריפריה של הילד שעלה עם אימא שלו מרוסיה. הרבה חברים שלי הם עובדי מפעל, אני לא שם". כעת הוא נמצא בשלב של ראיונות עבודה בחברות הייטק שונות.

יש לך טיפים לצעירים מהפריפריה שלא יודעים אם ללמוד או מה ללמוד?

"אני חושב שאם לא תרצה את זה, שום טיפ לא יעזור לך. הטיפ שלי הוא שאם אתם חושבים שלא תצליחו להתקבל בגלל סיבות כלכליות או אחרות, תבדקו אם יש מלגות. תמיד יש אפשרות כזו. צריך רק לרצות".

הבית שקיבל, אור מיקד את שאיפותיו. "הוא נכנס לאתרים והתחיל לחקור מקצועות בצורה יותר אינטנסיבית. הוא הבין שתחום המשפטים לא מעניין אותו וגורם לו סיפוק כמו התחום של חינוך וכלכלה".

"להורים שלי אין השכלה אקדמית, גם לא לאחים שלי", אמר לנו אורן, הצעיר משלושה אחים. "אמא לא עובדת, ולאבא שלי יש מוסך שהוא סוג של עסק משפחתי. אני יליד שכונה א' בבאר שבע, וקשה לי מאוד עם האנגלית. אני עדיין משפר אותה, ולשמחתי קיבלתי ציון גבוה מאוד במבחנים המקדמים של 'נתיב לאקדמיה', כך שלא הייתי צריך להסתמך על הבגרות שלי. ההורים מאוד גאים בי על כך שהלכתי לכיוון אחר, ומנסים לתת לי שקט כדי ללמוד".

אתה מואמין שאפשר להגיע לשוויון הזדמנויות? שהמיקום הגיאוגרפי או הרקע לא מוברחים לשנות?

"אני שמח שיש תוכנית שלוקחת אנשים עם נקודת פתיחה שונה, ושמתרתה להביא למצב של שוויון. אמנם השוויון לא יהיה מלא לחלוטין, אבל יש ניסיון לסגור את הפער. כשאתה גדל בשכונה א' בבאר-שבע, נקודת הפתיחה שלך שונה לגמרי מוז של אחרים, ואין לך כסף לשלם על תואר במרכז הבינתחומי בהרצליה". בזכות המלגה שהוא מקבל, אורן כמעט אינו צריך לעבוד במהלך לימודיו.

היה שלב שבו נשברת ואמרת לעצמך 'חלאס, אני לא ממשיך'?

"אני יכול להגיד לך שקיבלתי עכשיו במבחן מסוים ציון נכשל באנגלית, אבל אני לא אורוק את כל החצי שנה האחרונה בגלל שלא הצלחתי במבחן אחר".

ככוח הרצון

מקסים שפירא (29) הוא כבר סטודנט שנה ג' למדעי המחשב באוניברסיטת בן-גוריון. שפירא גדל בנתיבות, נשוי כיום, ומשתתף בתוכנית 'הישגים להיטיק' החל מהמכינה הקדם-אקדמית